

Sygn. akt I UK 227/11

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 7 lutego 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania A. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 lutego 2012 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 23 marca 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do
ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 23 marca 2011 r. oddalił apelację wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 grudnia 2010 r., którym oddalono odwołanie A. W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 września 2010 r. odmawiającej ubezpieczonemu prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Sąd odwoławczy wskazał, że bezsporne w sprawie było, iż wnioskodawca, urodzony 21 lipca 1950 r., na dzień 2 stycznia 1999 r. legitymował się okresem składkowym i nieskładkowym w łącznym rozmiarze 29 lat i 18 dni. Ze świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach z dnia 1 stycznia 2004 r. wynikało, że w okresie od 1 lutego 1983 r. do 31 grudnia 1998 r. ubezpieczony był zatrudniony w Bazie Paliw Płynnych i wykonywał stale i w pełnym wymiarze prace na stanowisku kierownika sekcji magazynowania paliw i zastępcy kierownika ds. eksploatacji, sprawując kontrolę jakości produkcji i usług oraz dozór techniczny na oddziałach, w których jako podstawowe wykonywane były prace wymienione pod poz. 19 działu IV wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej jako: rozporządzenie), tj. przetwórstwo, magazynowanie, przepompowywanie, przeładunek, transport oraz dystrybucja ropy naftowej i jej produktów. Z materiału dowodowego wynika jednak, że niezależnie od prac nadzorczych wnioskodawca pełnił także obowiązki magazyniera, wykonując czynności związane z przyjmowaniem, magazynowaniem i wydawaniem produktów naftowych. Praca ubezpieczonego przy magazynowaniu produktów naftowych była przy tym jedynie dominująca, a zatem pozbawiona cech stałości, których wymaga § 2 rozporządzenia. Wnioskodawca wykonywał bowiem także czynności kierownicze, które związane były nie tylko z nadzorowaniem podległych mu pracowników, ale też z wykonywaniem obowiązków czysto administracyjnych polegających na wypełnianiu dokumentów, decydowaniu o udzieleniu podległym pracownikom dnia wolnego, opiniowaniu osób odchodzących z pracy, wnioskowaniu o przyznanie

premii, co zajmowało mu ok. 10% ogólnego czasu pracy. Według Sądu Apelacyjnego, w tych okolicznościach należało stwierdzić, że ubezpieczony nie wykonywał przez wymagany okres pracy w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze, bo praca na stanowisku magazyniera stanowiła jedynie część jego zadań, a praca związana z nadzorem podległych mu osób również nie miała charakteru stałego, na co wskazują liczne obowiązki administracyjne niezwiązane bezpośrednio z tym nadzorem. Tym samym, jak prawidłowo przyjął Sąd Okręgowy, wnioskodawca nie posiada wymaganego przez § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia 15 – letniego okresu pracy w warunkach szczególnych, co uniemożliwia nabycie prawa do emerytury w obniżonym wieku.

Ubezpieczony wywiódł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zarzucając naruszenie:

1. § 2 ust. 1 rozporządzenia przez błędną wykładnię w zakresie pojęcia pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, co polegało na uznaniu, że marginalne wykonywanie pewnych czynności w warunkach nienarażających pracownika bezpośrednio na szkodliwe dla zdrowia czynniki wyłącza kwalifikację wykonywanej poza tymi czynnościami pracy w warunkach narażających pracownika na takie czynniki jako pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych;
2. art. 32 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.; dalej jako: ustawa emerytalna) w związku z § 2 ust. 1 rozporządzenia i w związku z art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wskutek uznania, że wykonywanie prac objętych dwoma pozycjami wykazu, z których oba kwalifikowane są jako praca w szczególnych warunkach i łącznie spełniają kryterium „stale i w pełnym wymiarze czasu pracy” dyskwalifikuje możliwość uznania tej pracy za wykonywaną w warunkach szczególnych;
3. art. 378 § 1 k.p.c. wskutek niedokonania oceny i rozważenia wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów, przejawiające się w pominięciu zarzutu błędnej wykładni § 2 ust. 1 rozporządzenia, co mogło mieć istotny wpływ na

wynik sprawy, albowiem wobec ustalenia, że skarżący wykonywał prace objęte dwoma pozycjami wykazu, uznanie, iż czynności administracyjne ściśle związane ze sprawowanym nadzorem i stanowiące jego immanentną cechą były wykonywane w niewielkim rozmiarze, uzasadnia przyjęcie zatrudnienia za szczególne;

4. art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez wadliwe uzasadnienie zaskarżonego wyroku w zakresie wykładni § 2 ust. 1 rozporządzenia odnośnie do pojęcia pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (co do sytuacji marginalnego wykonywania pewnych czynności w warunkach nienarażających bezpośrednio pracownika na szkodliwe dla zdrowia czynniki oraz co do sytuacji wykonywania prac objętych dwoma pozycjami wykazu, z których oba kwalifikowane są jako prace w szczególnych warunkach i łącznie spełniają kryterium „stale i w pełnym wymiarze czasu pracy”).

Opierając skargę na takich podstawach, ubezpieczony wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury, a także o zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma usprawiedliwione podstawy.

Zawarty w przepisach przejściowych ustawy emerytalnej art. 184 dotyczy tych ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy w dniu wejścia ustawy w życie (1 stycznia 1999 r.) osiągnęli: 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn). Takim ubezpieczonym przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 ustawy pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu

emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem. Za dotychczasowe przepisy należy uważać przepisy rozporządzenia, do którego załącznik stanowi wykaz A, który w dziale XIV poz. 24 wymienia kontrolę międzyoperacyjną, kontrolę jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. W odniesieniu do stanu faktycznego niniejszej sprawy chodzi tu o dozór nad pracami wymienionymi w dziale IV wykazu A, poz. 19 (przetwórstwo, magazynowanie, przepompowywanie, przeładunek, transport oraz dystrybucja ropy naftowej i jej produktów). Zgodnie z art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne i otoczenia. Za taką pracę został uznany w wykazie A dozór inżynieryjno-techniczny nad pracami wykonywanymi w warunkach zagrażających zdrowiu, jakimi są prace przy ropie naftowej i jej produktach. Jak zdaje się wynikać ze stanowiska przedstawionego przez Sąd Apelacyjny, uznał on, że osoba wykonująca taki dozór musi stale przebywać na stanowiskach, gdzie jest wykonywana praca w szczególnych warunkach, nie biorąc pod uwagę tego, że zakres obowiązków takiej osoby z natury rzeczy przewiduje także sporządzanie dokumentacji związanej z tym dozorem. Czynności te stanowią integralną część sprawowanego dozoru. Nie ma zatem podstaw do ich wyłączenia i traktowania jej odrębnie. W sytuacji, gdy dozór inżynieryjno-techniczny jest pracą w szczególnych warunkach i praca polegająca na dozorze była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, nie ma żadnej potrzeby ustalania, ile czasu pracownik poświęcał na bezpośredni nadzór nad pracownikami, a ile na inne czynności, które również były związane z tym dozorem. Identyczny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 stycznia 2007 r., I UK 195/07 (OSNP 2009 nr 7-8, poz. 105), a także w wyroku z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08 (LEX nr 550990). Okoliczność, że ubezpieczony, wypełniając obowiązki nadzorcze, sporządzał dokumentację, opinie

o podległych pracownikach, decydował o udzieleniu im dnia wolnego, czy też przyznaniu premii, nie oznacza zatem, że nie był zatrudniony w narażeniu na szkodliwe czynniki stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Wbrew stanowisku Sądu Apelacyjnego, charakteru pracy w szczególnych warunkach wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu nie odbiera zatrudnieniu wnioskodawcy w Bazie Paliw Płynnych również to, że oprócz dozoru nad pracami wykonywanymi w warunkach szkodliwych dla zdrowia, sam wykonywał takie prace. Praca w warunkach szczególnych to praca, w której pracownik w sposób znaczny jest narażony na niekorzystne dla zdrowia czynniki, co wynika wprost z treści art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej. Motyw przyświecający ustawodawcy w obniżeniu wieku emerytalnego opiera się zatem na założeniu, że praca wykonywana w szczególnych warunkach przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też osoba wykonująca taką pracę ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni (por. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 stycznia 2000 r., K 18/99, OTK ZU 2000 nr 1, poz. 1). Możliwość wcześniejszego uzyskania emerytury uzasadniona jest zatem względami interesu indywidualnego pracownika, który wykonuje pracę w warunkach szczególnie negatywnie wpływających na stan jego zdrowia. Skoro zaś pracą w szczególnych warunkach jest już wykonywanie bezpośredniego nadzoru nad pracami wymienionymi w dziale IV poz. 19 wykazu A, to nie ma żadnych przesłanek do stwierdzenia, że łączenie w ramach dobowego wymiaru czasu pracy czynności nadzorczych z bezpośrednim wykonywaniem prac przy magazynowaniu produktów naftowych (tj. prac wymienionych w dziale IV poz. 19 wykazu A), odbiera zatrudnieniu wnioskodawcy charakter pracy wykonywanej stale w szczególnych warunkach. Nie ma bowiem wątpliwości, że wykonując w taki sposób swoje obowiązki pracownicze, stale był narażony na szkodliwe dla zdrowia czynniki, prowadzące do obniżenia wydolności organizmu, co jest podstawową przesłanką obniżenia wieku emerytalnego. Jak zaś wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 czerwca 2008 r., II UK 306/07 (OSNP 2009 nr 21 – 22, poz. 290), z przywileju przejścia na emeryturę w niższym wieku emerytalnym, przysługującego pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, mogą korzystać wyłącznie pracownicy, którzy byli rzeczywiście

zatrudnieni stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szkodliwych warunkach pracy. Nie jest więc dopuszczalne uwzględnianie do okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika, z czego *a contrario* wynika, że mogą i powinny być uwzględnione takie równocześnie wykonywane czynności, które miały szkodliwy wpływ na zdrowie zatrudnionego, bo zostały uznane przez ustawodawcę za pracę w warunkach szczególnych.

Poza sporem w niniejszej sprawie jest to, że w Bazie Paliw Płynnych ubezpieczony przed 1 stycznia 1999 r. przepracował ponad 15 lat, bo zatrudniony tam był od 1 lutego 1983 r., wykonując zarówno czynności nadzorcze, jak i pracę magazyniera produktów naftowych, a zatem wbrew stanowisku Sądu drugiej instancji, spełnił wynikający z art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej warunek wykazania wymaganego okresu pracy w warunkach szczególnych.

Z tych względów skarga kasacyjna zasługiwała na uwzględnienie, wobec czego Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 398²¹ w związku z art. 108 § 2 k.p.c.).